

DIRƏNİŞsəsi

شماره دهم / دوره دوم / بهار ۱۳۹۸ (۲۰۱۹) / تورکجه - فارسجا (ترکی - فارسی)

۱ خرداد قیامی سۆمورگه چیلیگه قارشی بیر عیصیاندی

قیام خرداد ۸۵؛ تکامل تاریخی جنبش رهایی بخش ملی

باز خوانی دوباره قیام ملی آذربایجان

قیام شکوهمند خرداد

Azərbaycan Milli Dirəniş Təşkilatı

May 2019

تشکيلات مقاومت ملی آذربایجان

خرداد ۱۳۹۸

DİRƏNİŞ səsi

شماره دهم / دوره دوم / بهار ۱۳۹۸ (۲۰۱۹) / تورکجه - فارسجا (ترکی - فارسی)

صاحب امتیاز: تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان

فهرست مطالب

۵	خرداد قیامی سؤمور گه چیلینگه قارشی بیر عیصیاندی.....
۸	قیام شکوهمند خرداد.....
۱۴	هر گونوموز میلی قیام.....
۱۶	۱ خرداد باشقالدیرسی نین ۱۳-جو ایل دؤنومو، آشاغیلاما و تحقیر قونوشو.....
۲۰	قیام خرداد ۸۵؛ تکامل تاریخی جنبش رهایی بخش ملی در مبارزه با استعمار و فاشیسم ایران شهری.....
۲۲	بازخوانی دوباره قیام ملی آذربایجان.....
۲۴	قوشاچای در خرداد ۸۵.....
28	Azərbaycan Türklüyünün Tarixinə Düşən "HARAY-HARAY MƏN TÜRKƏM" Ayaqlanması!.....

تشکیلات منسوبلاری نین یازیلاری باغلی اولدوقلاری تشکیلاتین گؤروشلرینی عکس اندیر

یازیلاردا ایشله نین یازیلیش طرزى (اورتوقرافی) تشکیلاتلار و شخص لرین ترجیحی دیر

بابك چلبیانلی

آذربایجان میلی دیپنیش تشکیلاتی نین سوزچوسو

۱ خرداد قیامی سؤمور گه چیلیگه

قارشى بیر عیصیاندى

تاریخی اولایلاری اینجه لرکن، سادجه باش توتמוש حادثه لری اچیقلاماق و بیر اؤیکو آنلاماق کیمی دئییل، باش وئرمیش تاریخی اولایین آرخاسیندا یاتان توپلومسال، کولتورل، اکونومیک اچیدان، عئینی زاماندا تاریخی اولایین نهدنلرینی سیاست سوسیولوژیسی باخیمیندان دا دگرلندیرمک گرکیر. ایراندا میللتلرین وارلیغینی دانان ایدئولوژیک سیستم و اونا قوللوق ائدن سیاسی آخیملار، ۲۰۰۶ ایلینین ۱ خرداد قیامینی «تورک فارس داواسی» آدلانديراراق اونا گئریچی و دوغوسال بیر قاریشیقلیق و اوستونده دوروب اینجه لنمه یه دگری اولمایان بیر اولای کیمی باخیر و تبلیغ ائدیرلر.

ایدئولوژیک سیستم دئدیگیمیز سؤمور گه (استعمار) سیستمیدیر. چونکو ۱ خرداد قیامیندا هم اپوزیسیون، ساغ و سولچو اؤرگوتلر و پارتیلر داخیل، همده ایسلام جمهوریتی نین سول و ساغ قوللاری رفرمیست و فوندامنتالیستلر، عئینی شکیده آذربایجان تورک میللتی نین پروتستوتلارینی بایکوت ائدیپ و یا اونا قارشى چیخاراق او اعتراضلارین باسدیریلماسینی ایسته دیلر. طبیعی دیر، بوتون سیاسی آخیملار هم ایران ایچینده هم اپوزیسیون پروپلاری ایچینده او پروتستوتلارین گئنیشلیگینی و درینلیگینی حیس ائدرک اؤز ایرقچی و سؤمور گه چی ایدئولوژیلری نین چؤکوشونون تهلوکه سینی اؤن گؤرموش، اونا بایکوت ائدیپ و یا اونا قارشى بیر توتوم سرگیله میشلر دیر.

آنجاق آذربایجان تورکلوگو سیاسی تشکیلاتلار و میلی دوشونورلری و فعاللاری بو سؤمور گه چی سیستمین دیکته ائدیگی سؤیلمینه قارشى اؤز باغیمسيز میلی گؤروشونو اوره تملی و اورتایا قویمالیدیر. میلی دوشونورلریمیز و سیاسی تشکیلاتلاریمیز خرداد قیامی نین نهدنلرینی توپلومسال، کولتورل، اقتصادی و سیاست سوسیولوژیسی باخیمیندان دگرلندیرملی و تاریخین گلجه یی اوچون پلانلار اورتایا قویوب حرکت گئچمه لیدیرلر.

ایراندا میللت و میللت چیلیک قاوراملاری نین، فارس و فارسچیلیق آنلامینی داشیددیغینی دانانلار هر هانسی بیر میلی سورونون اولمادیغینی ایرلی سورهرک، ایران آدلانان اؤلکه نین بیر بوتؤو پارچا اولدوغونا وورغو چکیرلر. اصلینده غرض سیز، اؤن یارقیسيز و راسیونال بیر باخیش اچیسى ایله باخدیغیمیزدا بوگون ایران آدلانان اؤلکه نین سینیرلاری اسکی تورک امپراطورلوقلاری نین میراثی اولدوغونو گؤره بیلیریک. بو سینیرلار باشقا امپراطورلوقلارلا، اؤرنه یین عثمانلی، تئزارلارلا ساواشلاردان بیر قالینتیدیر و بو سببلردن دولایى سینیرلار میلی و توپلومسال باغلارلا دئییل سادجه قیلینجین گوجو توکندیگی یئرده چیز بیلیدیر.

آذربایجان، تورکلر اوچون سینیرلاری بللی اولان بیر تاریخی تورک یوردو ایسه بو امپراطورلوقلار آراسی

ساواشلاردا بؤلونموشدور. ۱۹۲۵ ایلینده قاجار تورک ایمپراطورلوقونون یئرینی ایرقچی فارس میلیتچیلیگی آلدیغیندان سونرا آذربایجان تورکلری نین اؤز گورلوک و دموکراسی حرکتلری آرتیق سؤمورگه چیلیگه قارشى موجاديله لره چئوریلیب اؤز موقدراتینی بلیرلمه یه یؤنلندی. مشروطه و خیابانی حرکتلری آزادلیق و قانون حاکمیتی اوچون باش توتموش اولسایدیدا آرتیق ۲۱ آذر حرکتی و مسلمان خالق حرکتی ایسه هم اؤز گورلوک همده اؤز موقدراتینی تعیین ائتمه اوچون توپلومون بوتون قاتمانلاریندان قاینقلانیردی.

۱ خرداد قیامی ایسه سؤمورگه چی سیستمین تبلیغ ائتدگی تورک-فارس ساواشی دئییل استعمار سیستمینی قینایان «هارای هارای من تورکم» کیمی شعارلاری باغیر اراق تورکلوگون اینکار ائدیلمه سینه قارشى بیر میلی قیام و عیصیاندی. مسئله نین اوزئیسلا اوخونوشو بیر قرئته نین آشاغیلا یچی یازیسى و کاریکاتوروندا عیبارت اولسادا درین آنالیزی آذربایجان تورک میلیتی نین یوزایللیک تضیقلر و عدالتسیز سیاستلره قارشى تپکیسی نین اورتایا چیخاماسیدیر. بوگون ایران رژیمى و حتی اونون فارس موخالیفتی ایران دا تورک میلیتنی اینکار ائدیپ اونو دوزمجه آذری آدلاندیریر. آنجاق آذربایجان تورک میلیتی و گنجلیگی اؤز زنگین تاریخی و مدنیتی ایله تانیس اولماقدا و میلی چیخارلارینی قورویان میلی دؤلتینی قورماق اوچون شوبهه ائتمدن موجاديله یه داوام ائتمکده دیر.

خرداد قیامیندان سونرا گونئی آذربایجان میلی دوشونورلری توپلومدا اولان یوکسک پتانسیلی گؤز اؤنونه آلاراق حرکتین سیاسی آشامایا گئچرک سیستماتیک و دینامیک مبارزه نین گرکللیگینی حیس ائدیپ تشکیلاتچیلیق دوغرولتوسوندا آدیم آتمایا باشلادیلار. مدیاتیک فعالیتلر، دوزنلی و آردیجیل مبارزه متدلاری بو میلی پتانسیل اوزرینده بوشلوقو حیس ائدیلب میلی حرکت تشکیلاتلارنا ماغ دوغرو ایرلیله دی.

بوگون بوتون انگلره باخمایاراق میلی حرکت اؤز آخساقلیقلارینی و بوشلوقلارینی گیدر مه یه و دولدور ماغا چالیشماقدادیر. آذربایجان تورک میلیتی اؤز موقدراتینی تعیین ائتمک حاققینی الده ائتمک اوغروندا ایران استعمارینا قارشى مبارزه نی اؤز تاریخی توپراقلاریندا میلی دؤلتین قورولماسینا قدر داوام ائدجکدیر.

قىزىلداڭان اولسا قىسىم

آزادلىغا وازىم

آیدین مارالانی

میملی یول تشکیلاتی نین سوروملوسو

قیام شکوهمند خرداد

توانسته دشمنان خود را به عقب‌نشینی وادارد؛ اما هیچ‌کدام از آنها ماهیت ملی به معنای دفاع از هویت تورکی را نداشت.

در ادامه نوشتار در فقراتی مجزا چه از حیث زمانی و چه از حیث موضوعی، به جزئیات و درس‌هایی که می‌توان از قیام شکوهمند خرداد گرفت می‌پردازیم:

۱ - دوران تسلط و حکمرانی تورکان بر ممالک محروسه

در این دوران به دلیل نبود برخوردهای نژادپرستانه و نفی هویت دیگر ملت‌ها از سوی حاکمیت وقت قاجار و به‌ویژه حضور عنصر تورک در رأس آن، اعتراضات مردم آذربایجان بیشتر جنبه صنفی، اقتصادی داشته و در صورت تبدیل و یا هدایت آن اعتراضات به خواست‌های سیاسی نیز عمدتاً معطوف به آزادی و مخالفت با استبداد می‌گردیده است، به همین علت جنبه ملی به معنای واقعی کلمه نداشته و خواست‌های عمومی بشمار می‌رفته که نمونه بارز و تاریخی آن جریان مشروطیت بود.

جنبش مشروطه‌خواهی حرکتی بود که برای نیل به آزادی و همسو شدن با ارزش‌ها و ترقیات دنیای غرب به وجود آمده و هدفش رهایی ملت

۱ خرداد یادآور قیام ملتی تحت استبداد و استعمار و اشغال است که به نفی سیستماتیک هویتش «نه» گفته و با حضور میلیونی و اعتراض به سیاست‌های راسیستی رژیم حاکم، نشان داد که صدسال پروژه آسیمیله کردن تورکان نه تنها جواب نداده، بلکه خود عامل گرایش نسل جدید به هویت ملی خویش گردیده است. سیستمی که با بکارگیری تمامی امکانات، سرمست از یکسان‌سازی و نفی هویت‌های غیرفارسی دیگر ملت‌ها در جغرافیائی بنام ایران بود، با سبلی محکم ملت سرفراز تورک آذربایجان جنوبی به خود آمده و بر باد رفتن آرزوهای خودش را آشکارا و به عینه دید و لمس کرد.

این خیزش اعتراضی و قیام ملی، اولین حرکت سازمان‌یافته مردمی در تاریخ مبارزات ملت تورک آذربایجان جنوبی نبود، اما بی‌شک به دلیل ماهیت و ترکیب و خواسته‌هایش به لحاظ کیفی با تمامی آنها متفاوت و فی‌النفسه سرفصل نوینی در مبارزات آزادی‌خواهانه و حقوقی ملت ما علیه حاکمیت استبدادی و اشغالگر کنونی بود. در طول تاریخ پرفرازونشیب آذربایجان جنوبی، ملت تورک هرگاه خطری را حس نموده، قویاً با احساس وظیفه پا به صحنه مبارزه نهاده و عمدتاً

های ساکن در ممالک محروسه از ارتجاع سنتی و رساندن کشور به تمدن و پیشرفتی بود که دنیای غرب قبله‌گاه آن بود. این جنبش علیه حاکمیتی شکل گرفته بود که به دلیل فشارهای سنگین اقتصادی ناشی از جنگ‌های خارجی و داخلی هدفمند و هدایت‌شده از ناحیه دیگر دولت‌ها، در شرایط بحرانی بسر برده؛ و حاکمیت به دلیل نفوذ عناصر وابسته و نیز تکبر ناشی از ماهیت طبقاتی‌اش نتوانست در عین شناسایی و خنثی‌سازی توطئه، خواست‌های مردمی را نیز برآورده سازد. به همین علت اعتراضات هدایت شده به انقلابی فراگیر تبدیل گردید که خود، سرآغاز فروپاشی امپراتوری قاجار را رقم زد.

اما منطق و درس حاصله از این رویداد بزرگ تاریخی نشان داد که قیام و مبارزات ملت و نیروهای پیشاهنگ، نه تنها آزادی و عدالت اجتماعی را برای ملل ساکن و به‌ویژه ملت تورک آذربایجان به همراه نداشت، بلکه باعث تغییرات خطرناکی در ممالک محروسه و به‌تبع آن در منطقه گردید. آن تغییرات و تحولات خطرناک یادشده که فارغ از نتیجه ناچیز ظاهری قضایا، خیلی هم اساسی و مهم و تأثیرگذارتر بود، چیزی نبود جز حذف عنصر تورک از صحنه سیاسی و آغاز انکار ملل غیر فارس و ظهور و قدرت‌گیری پروسه‌ای سیستماتیک در جهت یکسان‌سازی نژادی و هویتی تمام مردمان ساکن در کشور و منطقه بر اساس فرضیه فارسی-ایرانی.

در حقیقت می‌توان گفت که متأسفانه به دلیل عدم شناخت ماهیت دشمنان و نداشتن نگاه و چشم‌اندازی استراتژیک از سوی رهبران و اندیشمندانمان، در آن برهه، استعمارگران توانستند به‌راحتی به اهداف خودشان رسیده و تا به امروز نیز سیاست‌های مخرب خودشان را اجرا و ادامه دهند.

۲- دوران تسلط ایدئولوژی‌های غیر ملی

بعد از شکست و انحلال حاکمیت قاجار و روی کار آوردن رژیم می‌کاملاً مطیع و دست‌پرورده دول بیگانه و قدرت‌های خارجی، دشمنان قسم‌خورده ملت تورک نیز که با تمام اختلافات و رقابت

هایشان در استعمار و استثمار ملل منطقه، در یک موضوع خاص، یعنی حذف عنصر تورک از حاکمیت سیاسی و نابودی هویت فرهنگی اجتماعی ساکنان کشور، اشتراک منافع داشتند، تمامی سعی و تلاش‌های خود را بکار بردند تا در صورت عدم موفقیت رژیم پهلوی و در حال حاضر رژیم موسوم به جمهوری اسلامی در یکسان سازی نژادی و ملی! با وارد کردن ایدئولوژی‌های دیگر، البته به‌صورت تحریف و مسخ و خنثی شده و ترویج آنها! مشغولیت‌های کاذب ذهنی و فکری برای ملت‌های تحت ستم و دربند خصوصاً ملت تورک آذربایجان ایجاد نمایند و از قبل آن بتوانند مانع از خودآگاهی واقعی ملل و بازگشت به هویت واقعی‌شان گردند.

متأسفانه این حربه تا حدودی موفق شده و روشنفکران ملل تحت ستم به‌جای ریشه‌یابی اصلی مشکلات ملت و کشور خویش، تحت تأثیر ایدئولوژی‌های وارداتی و دستکاری‌شده خارجی قرار گرفته و نتوانستند واقعیت‌های پشت پرده و روابط نانوشته قدرت بازیگران سیاسی را درک نمایند. به همین علت حتی تحت لوای نام «آزادی»، «عدالت» و «سوسیالیسم» و «لیبرالیسم» و «دموکراسی» و حتی «حقوق بشر»! و... نیز ناخواسته به پروژه فارس سازی قدرت‌های استعماری در این جغرافیای سیاسی خدمت کردند.

عناصری همچون «کسروی»، «تقی ارانی»، «بازرگان» و... نمونه‌های بارز ایدئولوژی‌های وارداتی هدایت‌شده بودند که باوجود آنکه خودشان هم تورک بوده و چه‌بسا منویات ذهنی متعالی نیز داشتند اما بیشترین خدمت را به استقرار سیستم نژادگرایی فارسی-ایرانی و اجرائی شدن پروژه دولت‌های سلطه‌گر نمودند و تا تاریخ هست شرمنده ملت خود خواهند بود.

۳- فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی، استقلال آذربایجان شمالی و آغاز هویت خواهی

گرایش‌های ملی و بازگشت به خویش از همان دورانی که پروژه حذف قاجار کلید خورد توسط

برخی اندیشمندان دوراندیش آغاز شده و با عملکرد راسیستی رضا پهلوی و پسرش محمدرضا قوت گرفته و با استقرار رژیم موسوم به جمهوری اسلامی در قالب حرکت خلق مسلمان به صورتی بارز، نمود خارجی به خود گرفت؛ اما بی شک فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی سابق و استقلال ملل تحت ستم در کشور شورواها! و به ویژه آذربایجان شمالی به رهبریت ابوالفضل انلچی بنی سرفصلی نوین با کمیت و کیفیتی کاملاً متفاوت با تحولات گذشته در مقوله ملی گرای ملت تورک آذربایجان بود.

امید به رهایی و تحقق آذربایجانی واحد، از رؤیائی دست نیافتنی و خیال گونه به واقعیتی انکارناپذیر تبدیل و روحی تازه در کالبد هویت خواهی ملتمان به وجود آورد. به دنبال آن تجمعات گسترده و استقبال بی نظیر ملت در «قلعه بابک» نیز نشان داد که حرکت بازگشت به خویش دیگر از قالب و خواسته‌های روشنفکری و منتسب به قشری خاص به خواستی عمومی و مردمی تبدیل شده است و ملت تورک آذربایجان دیگر طریق و راهی ملی برای برون رفت از انسداد در پیش گرفته‌اند.

رژیم موسوم به جمهوری اسلامی نیز همانند تمامی رژیم‌های تمامیت خواه به جای قبول و رویارویی با واقعیت‌های جامعه چندملیتی زندانی بنام ایران، همانند رژیم پهلوی به سرکوب و نفی آن پرداخته و گمان کرد با ممنوعیت تجمع در قلعه بابک و ادامه تحقیر سیستماتیک ملت تورک می‌تواند گرایش روزافزون مردم آذربایجان و دیگر مناطق، هویت خواهی ملی را کاهش دهد.

باتدبیر بدنه استتار شده این جنبش! توهین و قیحانه در روزنامه‌های دولتی به تورکان نیز، کارکردی معکوس به دنبال داشت و تمامی برنامه های صدساله دشمنان آذربایجان را نقش بر آب ساخت؛ زیرا برخلاف تصور نژادپرستان، نه با مخالفت محدود و قابل کنترل! بلکه به لحاظ ریشه‌های عمیق و نامرئی که این خواسته در میان ملت و روشنفکران و دیگر طیف‌های آذربایجانی داشت، با قیامی همگانی و شگفت‌انگیز در تمامی گستره آذربایجان جنوبی مواجهه شد.

در آن مقطع سرنوشت‌ساز و تاریخی، حرکت ملت ما آن چنان عظیم، توده‌ای، سازمان یافته و با شعارهایی کاملاً حساب شده بود که تمامی قدرت‌های پشت پرده و دشمنان رنگارنگ آذربایجان را وادار کرد تا واقعیتی بنام حرکت ملی آذربایجان جنوبی را بپذیرند؛ زیرا همان طور که پیش تر متذکر شدیم دیگر برخلاف تصورات باطل آنان، ثابت شد که ملی‌گرایی تورکی پدیده‌ای محفلی و قشری نبوده بلکه این خواسته در بطن جامعه آذربایجانی به یک شبکه وسیع فرا گروهی تبدیل شده و مصمم است تا آرزوهای به ظاهر دست نیافتی گذشته یک ملت را به حقایق ملموس و عینی در آتیه این سرزمین سوق دهد؛ و چنین هم شد!

متعاقب آن با تحقق قیام ۱۸ آبان ۹۴ و تجمعات سریالی دهها هزار نفری در استادیوم‌ها و به ویژه عدم همراهی ملت آگاه و تاریخ ساز آذربایجان جنوبی با جریان موسوم به سبز، از یک سو قدرت و سازمان دهی حرکت را نشان داده و از سویی دیگر ثابت کرد که بدون دخالت حرکت ملی هیچ اقدامی در زندانی بنام ایران امکان موفقیت کامل را ندارد.

درس‌هایی که از قیام شکوهمند یک خرداد باید آموخت

ملت سرفراز آذربایجان جنوبی در طول تاریخ پرفراز و نشیب خود ثابت کرده که هرگاه احساس خطر کرده و توسط پیشاهنگانش فراخوانده شده بدون محافظه‌کاری و باگذشت از جان و مالشان صادقانه پای به میدان مبارزه گذاشته‌اند. تدقیق در امور نشان می‌دهد که متأسفانه اکثر مواقع این به اصطلاح پیشتازان بودند که به دلیل ضعف ایدئولوژیک، عدم درک سیاسی و فقدان دیدی درست از وقایع و قطب‌بندی‌های جهانی و نیز شناخت ماهیت حاکمان باعث شکست انقلاب ها و قیام‌های ملی شده‌اند.

حرکت رهایی‌بخش آذربایجان جنوبی با درس آموزی از تاریخ خون بار مبارزات ملتمان این بار عزمش را جزم کرده تا به دوراز ایدئولوژی‌های وارداتی و تفکرات الفاشده توسط محافل بیگانه، با اتکا به مردم و قدرت بی بدیل آن، مستقل و به

و به‌دوراز وابستگی به این و یا آن بلوک قدرت، همراه و همگام با آنها تا رسیدن به استقلال سیاسی و استقرار جمهوری دموکراتیک آذربایجان جنوبی باشد. بی‌تردید تحقق این هدف والا نیازمند رفع برخی کمبودهاست که می‌بایستی هر چه سریع‌تر حل گردند من جمله:

۱- حرکت ملی با وجود گستردگی، محبوبیت و مقبولیت مردمی فاقد مرکزی عینی و معین است که بتواند با استراتژی واحد تاکتیک‌های متفاوت با ظاهری حتی متناقض را رهبری، ساماندهی و هدایت نماید.

به همین دلیل هر جریانی در درون حرکت ملی، خود دارای استراتژی و تاکتیک خاص می‌باشد که در بیشتر مواقع به‌جای تکمیل هم در تقابل با یکدیگر صفا‌آرایی نموده و مانع هم می‌گردند و مضاف بر هزینه‌های سرکوب از ناحیه رژیم، هزینه‌های فرسایشی ناشی از برخورد نیروهای خودی را نیز بر حرکت رهایی‌بخش تحمیل می‌نماید.

۲- عدم شناخت ماهیت حامیان پشت پرده رژیم‌های شاه و شیخ و اهداف آنها
تشتت موجود در میان گروه‌های تورک آذربایجانی مانع از دقت نظر در بطن و ماهیت جریان‌های مذکور می‌گردد و راست آزمایی مواضع و شعارها به‌بوته فراموشی سپرده می‌شود. در تعریف فعالین مدنی و سیاسی مؤلفه‌های فکری و نظری آنها به‌ندرت مورد توجه قرار می‌گیرد. همین امر موجب می‌شود که وابستگی‌های فکری و حتی همسویی و همراهی‌های استراتژیکی و تاکتیکی آنها با حاکمیت اشغالگر و حامیان آنها جدی گرفته نمی‌شود و بسیاری از فعالیت‌ها و تحرکات مبارزاتی در نهایت توسط رژیم مصادره می‌شود. به بیانی خیلی ساده می‌توان گفت که با فشار لایه‌های پوپولیسم سیاسی، بیشتر به اسم و نام و نشان و ارتباط اشخاص و تشکیلاتها توجه می‌شود نه به راه و روش و فکر و آرمان! آنها.

۳- عدم شناخت ماهیت رژیم

متأسفانه عدم شناخت ماهیت دشمنان اصلی و اهداف استراتژیک آنها علت‌العلل عدم موفقیت حرکت ملی بوده و با حل آن بی‌شک راه رهایی ملتمان هموارتر می‌گردد. این موضوع بحثی بسیار پیچیده و ذهنی است و در مجال این نوشته مختصر نمی‌گنجد ولی در کلامی موجز و مختصر می‌توان گفت تا زمانی که ما ماهیت نیروها و قدرت‌هایی را که در مقابل حقوق و خواسته‌های ملت ما ایستاده و با آن مخالفت و حتی آن را سرکوب و فرزندان مبارز این ملت را در معرض انواع تضییقات و تعقیب‌های قضایی و شکنجه و زندان و حتی قتل قرار می‌دهد بازنشانی نکنیم و مرز در تعریف عباراتی کلیدی مانند «دشمن» و تعیین مصادیق عینی آن به توافق نرسیم امکان پیشرفت موفقیت‌آمیز را خواسته و یا ناخواسته بر ملت خود تحمیل نموده‌ایم.

۴- نداشتن برنامه‌ای جامع و استراتژی مورد قبول عموم در برخورد با توسعه‌طلبی احزاب تروریست کردی

ملت ما در راه احقاق حقوق خویش در عین تقابل و درگیری با رژیم راسیسم مستقر در تهران، هم زمان از ناحیه بخشی از ملت تحت ستم کورد مورد تهدید قرار می‌گیرد. هم‌زمانی این تقابل باعث تحمیل خطایی تاکتیکی می‌شود و جریان‌هایی برای تقلیل فشار بدون توجه به همزادی این دو قوه (حاکمیت مرکزی و مزدوران توسعه طلب کوردی) با غفلت از نقش دولت مرکزی در تشویق و تحریک کوردها به جبهه موهومی تحت عنوان همراهی با دولت به‌منظور مبارزه با تروریسم توسعه‌طلب کورد چراغ سبز نشان می‌دهند و ماهیت حقیقی رژیم که همانا دشمن اصلی خلق‌های تحت ستم است مشروعیت داده می‌شود و در حد جریان‌های نیابتی درگیر نزاعی می‌شوند که نتیجه آن تضعیف بنیه حرکت ملی در طول زمان و تثبیت موقعیت نیروهای توسعه طلب کوردی در خاک و جغرافیای تاریخی آذربایجان جنوبی است.

۵ - نبود تشکیلات با کادرهایی تماماً حرفه‌ای

در جهان معاصر گردش امور سیاسی بر حول شخصیت‌های کاریزماتیک نه ممکن است و نه مقبول و اگر هم نتیجه‌ای از آن حاصل شود تنها تغییراتی صوری و مقطعی خواهد بود و ماهیت ستمگری و ستمکاری و استبداد را دگرگون نمی‌کند و انسان‌ها در فاصله زمانی کوتاهی به ناکارآمدی و حتی فاجعه‌بار بودن وضعیت جدید زبان می‌گشایند.

تا زمانی که احزاب و تشکیلات‌های سیاسی اداره و مدیریت جریان‌های سیاسی را انجام ندهند تحقق اهداف انسانی و حقوقی ملت‌ها و جنبش‌های ملی تقریباً غیرممکن است. ولی این سازمان‌های سیاسی باید منطبق بر معیارهای واقعی و حقیقی باید پایه‌گذاری و شکل بگیرند و الا به نمایش گذاشتن شعارهایی چند و مطرح کردن اسم و عناوینی دهان‌پرکن هیچ سنخیتی با تشکیلات و تشکیلات‌سازی ندارد.

تشکیلات سیاسی باید ضابطه‌مند و حرفه‌ای شکل بگیرند و توسعه یابند و در تعامل با یکدیگر سازوکار سازمانی حاکمیت آتی را در قالب دولت مخفی طراحی نمایند (البته ارکان سازمانی عناصر مستقر در داخل کشور از حیث رعایت امنیت هرگز نباید افشا و علنی و موجب تحمیل هزینه بی‌جا و ... گردد) و این امر لزوماً منوط به تربیت و به‌کارگیری کادرهای حرفه‌ای و تمام‌وقت در سطح تشکیلات‌ها و سازمان‌های سیاسی می‌باشد.

**زنده‌باد یاد و خاطره شهدای قیام شکوهمند خرداد!
زنده‌باد مبارزه‌رهای بخش آذربایجان جنوبی!**

آذربایجان
استقلال

امیر مردانی

آذوح سؤزچوسو

هر گونوموز، میلی قیام

بودن» هم عبارتی است غلط و سوغات فرنگ و همه باهم برابریم!

نه! مخاطب نوشته رژیم ایران هم نیست که اگر گوشه برای شنیدن و ذره‌ای عقل برای تفکر در این جماعت بود وضع مملکت به اینجا نمی‌رسید. روزی نیست که خبری از اختلاس و فساد و رشوه به بیرون از دایره‌ی خودی‌های رژیم درز نکند. تشت رسوایی ظلم و جور این سیستم فاشیستی-شوونیستی سال‌هاست که از بام افتاده. نه! همه‌ی این‌ها نه و بلکه روی سخن بنده با دو دسته است که از قضا داعیه‌ی مبارزه با همین رژیم را دارند ولیکن در عمل، اتفاقاً، شاید بیشترین خیر و سود را هم واریز کیسه‌ی حکومت ایران کرده‌اند. اپوزیسیون مرکزگرای فارس زبان و گروه‌های کرد زبان.

در نوشته‌های چنین کوتاه و مجال و فضایی اندک نمی‌شود به بحر ماجرا رفت و ادله را مفصلاً ردیف کرد که چرا و چگونه این دو گروه، اگرچه به‌ظاهر دشمن ایران، در عمل شده‌اند سنگی جلوی حرکت‌های آزادی‌بخش ملت‌های غیر فارس در ایران و تا آمده حرکتی و عملی به راه افتد این‌ها هر یک از یک‌طرف ماشه را نشانه رفته‌اند به سمت ملت‌های غیر فارس و علی

برای تورک آذربایجانی از قیام خرداد ۸۵ و در سیزدهمین سالگرد آن نمی‌شود مورد تازه‌ای نوشت؛ که این ملت، نه از ۸۵ که از صدسال قبل، تبعیض و رنج نژادپرستی را با ذره‌ذره‌ی وجودش چشیده و رنجیده و به پا خواسته و به خون کشیده شده است. مخاطب این نوشته‌ی کوتاه در سالگرد حماسه‌ی آذربایجان نه آن تورک قشقایی است که در پاسخ به اهانت شنیع سیمای کثیف میلی ایران (فیتیله) هم‌زمانش در آذربایجان به خیابان‌ها آمد و نه آن تورکمن سربلندی است که تیغ تیز راسیسم بر تنش زخم زده.

مخاطب من حتی آن تورک فارس خوانی نیست که هنوز هم در اندیشه‌ی ایران وطنی، باور دارد که هم‌وطن! است و ایران هم سرایش و پارسی قند و عسل است و فردوسی هم لابد، بگذریم! «سخت‌ترین مرحله برای نجات بردگان، قانع کردن یک برده به این است که تو برده نیستی و باید آزادباشی...»

این نقل قول که به‌اشتباه به نام هر ریئت تابمن فقید زده‌شده اگرچه راوی‌اش معلوم نیست، اما عجیب وصف حال آن تورک ایران وطنی است که هنوز یقین دارد تبعیض سیستماتیک نژادی در این سرزمین وجود ندارد و «شهروند درجه‌دو

الخصوص ملت تورک و بهویژه در آذربایجان.

هر بار ملت تورک در ایران مورد اهانت قرار گرفت و در اعتراض به پا خواست، اپوزیسیون فارس زبان اکثراً پهلوی دوست زودتر از رژیم ایران موضع گرفت و «حرکت‌های تجزیه‌طلبانه در آذربادگان» را محکوم کرد و این، اصلاً اتفاقی و تصادفی نیست. هر بار آذربایجان اعتراض و خواسته‌اش را به‌پیش و اجتماع کشید گروهک‌های کرد فی‌القور خریطه‌ای و مصاحبه‌ای و هارتوپیورتی در راستای تثبیت ادعای واهی کردستان بودن اورمیة انتشار می‌دهند و این هم اصلاً اتفاقی نیست. در واقع آنچه از اینجا دیده می‌شود! یک مرکز فرماندهی است به نام رژیم ایران و دو بازویش که به دستور مادرشان ایران، از دو طرف درصددند به هر قیمتی مانعی بشوند در مسیر آزادی آذربایجان و ملت تورک.

اینکه «چه شد که کار به اینجا رسید» خود مثنوی هفتاد من است و اصولاً اگر بنا بر اصلاح بود و می‌شد کاری کرد، خیلی قبل‌تر از این‌ها بایستی شاهد تغییر در رویه‌ی این دو دسته بودیم. باین حال و در عنفوانِ مرگ و نفس‌های آخر این رژیم، شاید، باید مجدداً اتمام حجت کرد که البته و صدالبته امیدی هم نیست که چاره‌ای بشود بر درمان درد نژادپرستی این به اصطلاح! اپوزیسیون‌ها.

ولی وقتی استخوان چنان بیخ گلوی رژیم را گرفته و کار به جایی رسیده که شیادی همچون خاتمی را هم مجبور به قبول فدرالیسم می‌کند، شاید و شاید اپوزیسیون فارس هم به فکر فرو برود که هر چه زودتر و تا بیش از این دیر نشده از مسیر خودکشی‌اش برگردد. وقتی حتی رژیم ایران هم با آن حجم گسترده‌ی سرکوب و ارباب و دگم‌اندیشی ذاتی‌اش درمی‌یابد که بایستی برای نجات خود دست به دامن ملت‌های غیر فارس بشود و تخم‌مرغ‌هایش را در سبد این ملت‌ها می‌چیند این یعنی، «هر آنچه این ملت‌ها بخواهند، خواهد شد». اپوزیسیون بی‌عمل و بی‌خاصیتی که سال‌هاست عمرش را از مصادره‌ی حرکت‌های اعتراضی توده‌ی مردم در شهرهای فارس نشین گرفته، هنوز هم در اندیشه‌اش می‌گذرد که «آذربایجان که اعتراض کرد مصادره‌اش می‌کنیم به نام خودمان و رضاشاه، تجزیه‌طلبان رو هم که می‌گیریم می‌کنیم تو گونی». این را می

شود از لحظه‌لحظه‌ی شیوه‌ی رصد اخبار و گفتارشان دریافت و واقعاً و جداً کاش کسی مغزشان را بشوید و بفهماند که این ره که می‌روید، به فارسستان است.

در سوی دیگر، دقیقاً اینجاست که باید گروه‌های کرد هم، دست به تصمیمی تاریخی بزنند و یا به سان همه‌ی گذشته‌های‌شان بشوند سد راه ملت تورک و بازچه‌های بشوند در دست رژیم ایران و اپوزیسیون فارس و کاروبار روزانه‌ی‌شان بشود تکرار خزعبلات «اورمیة کردستان است»، یا هم اینکه تاریخ و جغرافیا را بگذارند برای آنان که بهتر می‌دانند و علیه دشمن مشترک یار و همراه بشوند با ملت‌های غیر فارس و علی‌الخصوص ملت تورک در آذربایجان. این، نه تهدید هست و نه خواهش. نه التماس هست و نه تشر. بلکه بیان واقعیتی است که دیر یا زود «تنها» حالتش رخ خواهد داد؛ آذربایجان برای آزادی‌اش به میدان خواهد آمد و همراه با ملت‌های عرب و بلوچ و لر و تورکمن مبارزه‌ی مرگ و زندگی‌اش را شروع خواهد کرد و خواهد برد.

«ضایعات‌سبیز ظفر اولماز» و چه کسی است که نخواهد ضایعاتش کمتر شود! مسیر و راه آزادی مسلماً و بدون شک بسیار هموارتر و کم‌هزینه‌تر خواهد بود اگر همه باهم علیه دشمن مشترک بجنگند و این خواسته‌ی صددرصدی حرکت ملی آذربایجان نیز هست. حرکت ملی آذربایجان در تمامی عرصه‌ها و صحنه‌ها همیشه آماده و خواستار دوستی بوده و هست و خواهد بود، ولی با قید و شرطی که خلاصه و عامیانه‌اش را می‌شود در یک جمله جمع کرد: «از پشت خنجر نزنیم!». تاریخ، گواه است بر مظلومیت آذربایجان که ده‌ها بار دوستی کرد و منافقانه خنجرش زدند و اعتمادش را به یاس و شهادت کشاندند؛ و این بار، فرزندان آن شهید، درس گرفته از قبل، فرش قرمز جلوی هیچ بنی‌بشری پهن نخواهند کرد. اینجا، هر روز به مبارزه می‌گذرد و مردمانش به قیمت خون هزاران شهید و هزاران فعال سیاسی اسیر در زندان یاد گرفته‌اند که باید هر روزشان را با این تفکر آغاز کنند:

زنجیر لری گرگ قیرام

ذره ذره، قیرام قیرام

هر گونوموز، میلیلی قیام...

اوغوز تورک

گاپ آراشدیرما مرکزی نین سوروملوسو

۱ خورداد باش قالدیرسی نین

۱۳- جو ایل دؤنومو،

آشاغیلاما و تحقیر قونوسو

آچیسیندان، تورک دوشمانلیغی قونوسونا بیراز توخونماغاچالیشاجام.

۱ خورداد قیامینا، بیر سیرادان، بیردن-بیره و کوسوز گئچمیشسیز، قاندا باسقیدا بوغولموش پاتالییش کیمین باخماق البته کی اوزدن، ساده و بسیط اولور. فارس فاشیزمی نین یاری آلایلی، چوخ آشاغی دوزئیده تورک میللتینه سالدیرسی، مین ایلی آشقین تورک دوشمانلیغی نین اوزون سورن دوزنی و قالیبی نین اؤرنه کلریندن بیریدیر. اوزونتویله دئمه لیبیک کی، اسلام دینی نین بؤلگه یه یایلماسیندان بویانا باخساق، آز چوخ، ۳۰۰ ایل عرب و ۱۱۰۰ ایل تورک اداره سی آلتیندا قالان سؤزده فارس (فارسلیق، ایرانلیلیق، آریالیق) وارلیغی، میللی وقاری و کیملیگی، سونو گؤرونمه یین ایللرده و قوشاقدان قوشاغا اومودسوزلوقلاردا ایتیرن بیر میللت اولاراق، عربلر طرفیندن چوخ آغیر دورومدا یئنیلن و آشاغالاناراق اویونباز، سحر باز (مجوسی=Magi) و باشقا آشاغالاتیجی آدلارلا آدلانان و هابئله، تورکلر طرفیندن هر زامان و هر یئرده یئنیلن و بیرمیللت بیله تانینمایان، گوونیلمز و باشقا آشاغالاتیجی تانیمارلا گلیب مدرن چاغیمیزا یئتیشمیشدیر.

گونئی آذربایجان تورک میللتی نین قیاملاری نین تاریخینده، ۱ خورداد ۱۳۸۵-ین باشقالدیرسی اؤزل اؤنم داشیماقدادیر. گونئی آذربایجان میللی دؤلتی نین ۱۳۲۵-ده باسیلماسی نین و ایشقالی نین یئنیله نمه سی نین آردیندان، معاصر و مدرن میللی حرکتی دؤنمینده، ۱ خورداد باشقالدیرسی ایران-فارس ایشقال رژیمینی ان چوخ قورخودان و ایلیشگیله رینی ان چوخ ائتگیله یین اولموشدور. او بللی گونیه، اؤنجه دن اعتراض یورو یوشله ری حاضرلانمیش اولماسی نین اوستونه، ایران-فارس رژیمینی «ایران» ادلی گونلو گونده، بیر سؤزده کارتون حکایه سینده، تورک میللتینی بوجه گه بنزدیب، اولارین دیشقی یئمه کلری، شپیتله ووروب اولدورمه لری و توپلوجا یوخ اندیلمه لری نین گرکی یازیلیب چیزیلیمیش اولماسی، بوتون گونئی آذربایجانین شهرلرینده تورک میللتی نین چوخ گئنش و یاقین بیچیمده باشقالدیرماسی، ایشقال رژیمینی سونونون باشلانقیجی اولموشدور. نئجه کی، گونئی آذربایجان میللی حرکتی نین سورجینده بیر آتلانما ساییلاراق، ۱ خورداد باش قالدیرسی نین اؤنجه و سونراسی دئییشیک دؤنم کیمی باخیلماقدادیر. بو قیسا یازیدا، فارس میللی روحو و روانی باخیش

بو دوروم نظامی اولراق باسیلان میللتلره ده شامیلیدیر. بیر میللتین اوردوسو اوبیری میللتی یئنیلگی یه اوغراداندان سورا، گنلده، یئنیلن میللت، یئنیلگی ایله بیرلیکده گلن آشاغیلاماقلار تحقیرلر، سورگونلر، سویقیریملار، دیلقیریملار، کیملیک داندیرمالار، گئچیمسل قیتلیقلار، فلاکتلر، رذالتلر، ارییب یوخ اولمالاری دا قبول اتمیشدیر. میللتلرین تاریخی تجربه سی بودور. همن همن بوتون دشمن و رقیب میللتلرین توقوشمالاری بئله سونوجلانمیشدیر.

شهر-دؤلتلرین بیر-بیری ایله (اؤرنه گین لاگاش ایله نیپور آراسیندا) ساواشلاری نین، کنگر اویقارلیغیندان قالمیش کرپیچ یازیلارین قانیتلارینا گؤره، بیر نجه ایله اؤنجه، روس میللتی نین تورک میللتینه قیریم دا ائتدیکلری آغیر بنزلیک داشیماقدادیر. بیزه گؤره هر تورلو آشاغیلاما و تحقیر تراما سایلماقدادیر و تحقیر اولانی اؤلوم و یوخلوعا سوروکلر. بیزه گؤره، وطن، توپراق و یاشام یئری نین ایشقالی ان بؤیوک تحقیردیر. باشقا تحقیرلر، اقتصادی، کولتورل، تاریخسل وطن ایشقالی نین آردیندان گلر.

گونئی آذربایجان باشقالدیری تاریخینه و ها بئله ۱ خورداد باشقالدیرسینا قیویلجیم اولان، تورکون، بؤجه ک، حامام بؤجه گی، پیسیسا، سوسه ری، سوسک، یئمگی دیشقی 'بوخ' اولان، شه پیت ایله ازیلمه لی، یوخلوعا محکوم اولماسی، ایزوله بیر اولای دنگیلدیر. بو آشاغیلامانین آرخاسیندا و د رینلیگینده، بیر بئین ساییلیغی و بیر خسته دوشونجه دوزنی وار. بوتون تاریخ اؤنجه سی و یازیلی تاریخده و اؤزلیکله ده، گئچمیش ۱۲۰۰ ایللیک سوره ده، یئنیلگیدن باشقا بیر شئی بیلمه یین فارس میللتی نین تینینده، روخوندا و روحیه سینده، بیلینجینده و بیلینج آلتیندا، دوشونجه سینده و یازینیندا، بیر تورلو مازوخیسیم، زینوفوبی، شیزوفرونی، اؤزونو اوستون بیلیمک، عینی زاماندا اؤزونو چوخ آشاغا گوسترن، باشقا میللتلری سوچلایان آشاغالایان، قیسقانان، تورک دوشمانلیغی، زامانی گئچمیش، حسرتلرله دولو، قالب کیفسه میش بیر نفرت و امکانشیز اوج و انتقام حسی، فارس میللتینین ملی تینینی

(پسیکیاتریسینی) اینجیتمه کده دیر. فارس ملی تینی، تورکه قارشى اوزونو تحقیر اولونموش گورور.

اونا گؤره بو تحقیر یاراسی بیتیشن دنگیل. ایران دنگیلن یئرده فارس میللتینه اسیر دوشن تورکلر، بیر دلی نین توتساغینا دوشموشه بنزه بیرلر. ایندیکی عصرده، ایندیکی زاماندا نجه بیر سیرادان تورکه آنلاماق اولورکی، او سلجوق یا غزنوی یا گوک تورک دؤیرلرین انتقامینا معروض قالمیشدیر؟ اوزده و ظاهرده بؤیله گورونمور. دنگیل می؟ ایمکانسیز گورونور. دنگیل می؟ آنجاق، اوزونتو ایله، مع الاسف، فارس میلی تین بیلیمی (روانشناسی ملی) و تینتوپلوم بیلیمی (روانشناسی جامعه شناسی) و فارس یازینی نین و ادبیانی نین و گئچمیش دوزن آراشدیرماسی، آچیقجا بیزی بو سونوجا واردیر کی، فارس میلی شعورو و آلت شعورو، اگر بو دورومدا اونا شعور دیبه بیلسک، چوخ چاره سیز و داوا درمانسیز اولراق، تورک دوشمانلیغینا یاخالانمیشدیر. فارس ملی روحو، تورکون یانیندا هیچ اولمامیش کی! فارس ملی روحو بوتون تاریخ بویو، تورکون وارلیغینین اونونده اولموشدور. ائله دقیقا بو نه ده نده ندیر کی، تورک ایله و یا باشقا هر میللت ایله نجه بیر یئرده ائشیت اولراق یاشماق اولور.

او هر زامان تورکون اونونده اولموشدور. تورکون اونونده یالتیز بیر داوانیش بیلیر. او دا یالتالیق و یالاقالیقدیر. اوزونو تحقیر ائدیپ، الاحقر اولوب سورونوب یاشامدا قالمادیر. فارس ملی روحو اه زیک، یالتاق، اومودسوز، پارانویاک، قوشقولو، اوز گووه نسیز، اوزاقدا چوخ اوزاقلاردا قور تاریجی گوجلره اینانان، آلاجی، آخرا زمانی، اخلاقسیز اه رده مسیز و یئنیلگییی مه نیمسه یه بیری روحدور. ایندی ائله بو اه زیک ملی روح، بیر تاریخی گه لیشمه سونوجوندا، تورکو گوجسوز گوردو کده، همنه او اه زیکلیگین اوبیری اوزو گوسته ریر. دئمه ک فارس ملی روحو بیرده ن بیره، تاریخین توز توپراغیندان قالخان بیر خورتلاق کیمین، هیچ ملایمت، مسالمت، یوموشاقلیق و مدنیلیک سه رگیله مه دن، رستم کیمین، بیر گون اونجه یی اونودور و سهرابین جیگه رینی

گون اونجه‌یی اونودور و سهرابین جیگه‌رینی چیخاردیب دیشینه چه کیر. (رستم و سهرابین بابا اوغوللوغونا به‌زهرلیک چه کمه‌دهن). فارس ملی روحو، تورک وارلیغینا قارشیی، اوزونو بیر آن گوجلو گوره‌نده، ویا ظن ائنده‌نده، چوخ آجیماسیز، سادیستیک، ملاحظه‌سیز، اوزاگورمه مه‌زلیک، گیزی و آچیق دوشمانچیلیق، خائن لیک، اسیر توتدوغو تورک‌لهرده خائن پرورلیک، سوی قیریملار، دیلقیریمی، کولتور قیریمی، بیلگین قیریمی، سورگونلهر، تورک ملی و تاریخی کیملیک یوخ ائتمه‌کلهر، توپراق ایشقالی، چئوره بوزقونلوغو یاراتماق، سو بحرانی یاراتماق و ... هر تورلو انسانلیق دیشی عاغلا گه‌لن و گه لمه‌یهن جنایتلهر توره‌تمه‌کده‌دیر.

فارس ملی روحوندا ابوالقاسی فردوسی‌دهن، تورک میللتینه‌باخیشینا‌باخالیم:

که آن ترک بد ریشه و ریمن است
که هم بد نژاد است و هم بد تن است
تن ترک بد ذات بی جان کنم
زخونش دل سنگ مرجان کنم
از آن پس بپرسید، از آن ترک زشت
که ای دوزخی روی دور از بهشت
چه مردی و نام و نژاد تو چیست؟!
که زاینده را بر تو باید گریست
بود ترک، "بد طینت" و "دیو زاد"
که نام پدرشان ندارند یاد

فارس ملی روحو اولنو فارس، ایرانچی فارسچی، ساختاکار جاسینا (مرغ سحر ناله سر کن، ...، نغمه آزادی نوع بشر سرا) یازان تورک دوشمانی، انسانلیغین اوزقاراسی ابوالقاسم عارف قزوینی‌نین بو اوتانچ وثریجی سوزونده آپ آچیق به‌للیدیر:

چه شد که یک نفر مرد، نماند از بهادران ایران
کجاست کیقباد و جم، خجسته اردشیر کو؟
شهان تاج بخش و خسروان باجگیر کو؟
کجاست گیو پهلوان
و رستم دلیر کو؟

ز ترک این عجب نیست، چه اهل نام و نسب نیست

قدم به خانه کیخسرو، این ز شرط ادب نیست
ز آه و تف، اگر چه کف، زنی چون دف، بزن به

سر که این چه بازی است؟

که دور ترک بازی است

برای ترک سازی عجب زمینه سازی است

زبان ترک از برای از قفا کشدن است

صلاح پای این زبان ز مملکت بریدن است

ابوالقاسم فردوسی‌نین تورک قارشیتی و تورک آشغالادیجی سوزلهرینین، مین ایل سونرا، ابوالقاسم عارف قزوینی‌نین سوزلهرینده یانقیلارینی گورمه‌کده‌بیک. بو سوزو گئدهن مین ایلین باشیندا و سونوندا بو تورک دوشمانلیغینی و شیزوفرونیک سوزلهره راست گه لیریک. دئمه‌ک بیری سامانی‌لهر دئورینده و بیری ده قاجارلارین گوجسوزلهندیگینده و پهلوی‌لهرین دئورینده هم‌هن اونجه! آنجاق، بو مین ایلین سوره‌چینده، بیز بویله تورک دوشمانلیغینا و تحقیرلهرینه راست گه‌لمیریک. خاطرلاتمادان گنچمه‌بیم کی، گنچهن هفته، ایران-فارس رژیمین رهبری دانیشیغیندا، فارسلیق قونوسویلا ایلگیلی بویله بوپورور: بیز بیلیمده او قدر گه لیشمه‌لیک کی دونیا بیلیم آداملاری بیلیم اویره‌نمه‌ک اوچون فارسجا اویره‌نمه‌ک مجبوریتینده‌فالسینلار!

استعماری گوجلهرین عمله‌لهری، اوزه‌للیکله اینگیلیس‌لهر، فارس ملیتیچیلیگینین خورتلاماغینین و عرب، تورک و موغول دوشمانچیلیغی اوزه‌رینه قورولموش فاشیزمینین مهندسلهری اولموشلار. مع‌الاسف گنچمیش ۱۰۰ ایلدهن و حتی بیراز دا اونجه‌دهن، فارس میللتینین آغزی ییرتیقلیغینا شاهد اولموشوق. فارس ملی روحونو تمثیلا ائدهن، گونلوکلهر (روزنامه‌لهر)، کتابلار، شعرلهر، نثرلهر، کمدی شولار، جوکلار، مثل‌لهر، رادیو پروگراملاری، تلویزیون شوولاری، سینمافیلملهری، فارس آیدینلاری؟ نین، سیاسیله‌رینین، سولچولارینین، ساغچیلارینین، دینچیلهرینین، دینسیزلهرینین، یازارلارینین، رهبرلهرینین، شاهلارینین، آیت‌الله‌لارینین و سیرادان فارس‌لارین سوزلهری و دانیشیق‌لاری، اینترنئتده سوسیال مئدیادا یاییلان گه‌نهل توتوملار، هامیسی و هامیسی، ایچه ریلیگینده و اوزلوگونده، تورک و باشقا میللتلهرین دوشمانلیغی اوزه‌رینه قورولموش بیر ساختا،

مریض، سادیستیک و شیذوفرونیک زینوفوبیک فاشیستیک دنیا باخیشیدیر. بویله بیر زه‌مینده‌دیرکی، فارس‌لارین و اولاری یانسیانلارین آغزیندان، تورک میللتینه، اترک خر، سوسک، دهاتی، بیسواد، بی زبان، بی فرهنگ، وحشی، بی تمدن، چادر نشین، مهاجر، خشن، غیر مدنی، نفهم، دهان بوی گه ده، یه روز یه ترکه، مرگ بر ترک، ترک بازی، خیلی ترکی، غلامان ترک، شاهان بی کفایت ترک.....} و باشقا میللت‌لره بوندان دا پیس و آغیر سوزله‌ری ائشیده‌نده، چوخ دا شاشیرمیریق. بیزه گوره، بو سایدیغیمیز سایلر یلیقلارین باشیندا، آنتی تورک‌لوک، فارس ملی روحونون ایلمه کله‌رینه توخونموشدور و هله هله ده آچیلیب سوکولوب آرینیب تمیزه چیخان دنگیلدیر.

بیز گونئی آزه رایجان تورک‌لهری، باغیمسیزلیغا و اوز گورلوگه یونه‌لی یولوموزدا، هر زمان مراقب اولمالیق کی، فارس ملی روحونو یانسیلامایاق. بیر تورک کیمین، اهرده‌ملی، اخلاقلی، دوزگون، گوجلو، دوغرو، چالیشقان، ییلمایان، یورولمایان، دوشمانا اویمایان اینانمایان، سوره‌کلی و دواملی اولاق. اماجا هدفه اوداقلاناق، هیچ شاشمایاق، هیچ چاشمایاق. ۱ خورداددان بیر دانا اویره‌نه‌جه گیمیز اولاجاقسا، او دا، هر شئیه رغما بیر اولماق، توپلو اولماق، چوخ اولماقدیر. بیز شهرلرده یوزمین یوزمین، میلیون میلیون چیخساق و استیقلال آلمادان ائوه دونمه‌سه‌ک،... کیم بیزه انگه‌ل اولای بیلهرکی؟ فارس می؟ ایشقالچی ایران-فارس بیزی پارچا پارچا ایسته‌بیر. اونون ان چوخ قورخدوغو بیزیم چوخ اولماغیمیزدیر.

اوناه گوره بوتون تالاشی بیزی قوروه قوروه، آیری آیری، پارام پارچا ائتمه کدیر. اونون ان چوخ قورخدوغو بیزیم تورک اولماغیمیزدیر. هر زمان هر یکرده تورکه‌م دئییب، بیر تورک کیمین و تورکه یاراشار کیمین یاشامالیق. اونون ان چوخ قورخدوغو بیزیم ایرانی یوخ، گونئی آذربایجانی و مالاً، بویوک آذربایجانی اوزوموزه وطن بیلیب، توپراق، وطن آنلایشیمیزین اولدوغودور. بیز اوز ائویمیزدهن باشلاباراق، محله‌میزی، شهریمیزی، بولگه‌میزی و آذربایجانین تاریخی توپراقلاریندا، آذربایجان تورک دنوله‌تینی قورماغا جان و نریب جان آماغا حاضر اولمالیق. بونو اونوتمایین کی، ایران-فارس رژیمی بیزدهن قورخور. قورخمالیدیر دا. بیز ایشقالچی ظالمدهن قورخمالیق. ۱ خوردادین باشقالدیریسینین بیزه و نردیگی ان اونه‌ملی اووود و نصیحت بودور.

ایندیکی چوخ یئیین و اویناغان اولان ژئوپولوتیک و ژئواستراتژیک بولگه و دنیا سیاست زه‌میننده، بیز فارس میللتینین روحی خسته‌لیک‌لهرینین طبیعی اولایلمه‌ریک. نه قدر ده ایسته‌سه‌ک بونا نه زمان نه گوج وار بیزده. بیز فارس‌لار ایله، ایران‌دا، زورلا، ایشکنجه ایله، ظلم ایله، اسیمیلاسیون ایله، قتل عام ایله، فارس‌لاشیب هموطن اولماقدان واز گنجیب، آذربایجان و تورکیه جمهوریت‌لهرینین و تورک دونیاسینین گه‌چه کله‌رینه اوباراق، ۱ خورداد باشقالدیریسینین بیزه و نردیگی او اوز‌گوهن ایله، شهیدلهریمیزین یولونو دوام آنده‌ره‌ک، گونئی آذربایجانین باغیمسیزلیغی و اوز گورلوگونو گه‌چه کله‌شدیره‌ک. بیر تورکه ده یاراشان باغیمسیزلیق و اوز گورلوک‌دور.

اسماعیل جوادی

قیام خرداد ۸۵؛

تکامل تاریخی جنبش

رهایی بخش ملی در مبارزه با

استعمار و فاشیسم ایران شهری

نابودی سوق دادند.

جنبش ضد استبدادی جامعه آذربایجانی، در مواجهه با فاشیسم ایران شهری که موجودیت و بقاء ملت تورک را هدف قرار داد، ماهیت ضد استعماری و رهایی بخش به خود گرفت. این جنبش در عین حالی که برای شکستن استبداد جانها فدا می کرد برای «بقاء ملی» خود، سرفصل نوینی از آگاهی ملی را آغاز نمود.

مبارزات ضد استبدادی و ضد استعماری ملت آذربایجان با «جنبش آزادیستان» خیابانی حالت گذار پیدا و با جنبش «۲۱ آذر» پایه های مبارزه علیه استعمارگران و آپارتاید ایران شهری آغاز و به نقطه عطفی در تکوین جنبش رهایی بخش ملت تورک آذربایجان از استبداد و استعمار تبدیل شد.

تحلیل تاریخ مبارزات مردمی در آذربایجان جنوبی خصوصاً بعد از سرکوب جنبش ۲۱ آذر بدون در نظر گرفتن سیر تکامل مبارزات ضد استعماری و رهایی بخش ملی قابل جمع بندی نیست. نخبگان سیاسی و مبارزان تورک آذربایجان هر چند در قالب جریان های سیاسی مرکزگرا علیه استبداد مبارزه می کردند ولی سیر صعودی و تکامل تاریخی برای مبارزه با «استعمار ایران شهری» در این نخبگان

هیچ قیام و خیزش مردمی در جهان بدون تکیه بر پشتوانه تاریخی، در سیر تکامل مبارزاتی قرار نگرفته و هر تحول میدانی و قیام در جوامع بشری قطعه ای از یک پازل است که تابلوی مبارزه را تکمیل می کند.

جنبش ضد استبدادی ملت تورک آذربایجان با پشتوانه تاریخی مبارزات آزادی خواهانه و ترقی خواهانه در یکصد ساله گذشته از انقلاب مشروطه سیر تکاملی خود را طی و به مبارزات ضد استعماری و رهایی بخش رسیده است. تورک های آذربایجان در سیر مبارزات آزادی خواهانه و دمکراسی طلبانه که هزاران شهید را تقدیم آرمان ضد استبدادی کردند، با زایش «فاشیسم ایران شهری» و «کودتای اوپورتونیسیم ایران گرا» روبرو شدند.

کودتای ناسیونالیست های فارس برای کسب اقتدار سیاسی، به سرکوب آزادی ها، دمکراسی و ترویج «اندیشه فاشیستی ایران شهری» انجامید و در سیر تحکیم قدرت استبدادی خود، سیستم استعمارگری و آپارتاید را با بنیان های فکری اندیشه فاشیستی ایران شهری، علیه سایر ملت های غیر فارس به کار بسته و زیربناهای ملی در جامعه تورک آذربایجانی را با استحاله به سوی

قابل مشاهده است. صمد بهرنگی، مرضیه اسکویی در قبل انقلاب ۵۷، جریان نشریه «وارلیق» و «جنبش خلق مسلمان» هر کدام لایه‌های از مرزبندی مبارزاتی و بخشی از تکامل تاریخی جنبش ملی و ضد استعماری ملت تورک آذربایجان را تشکیل می‌دهند.

ما در تاریخ جنبش ملی آذربایجان سیر صعودی تکامل «اندیشه‌های بخش از استعمار و آپارتاید» را شاهد هستیم که همگام با مبارزات ضد استبدادی موتور پیش برنده جنبش را تشکیل می‌دهد و در خرداد سال ۱۳۸۵ به مرحله‌ای می‌رسد که جنبش خود را در کف خیابان‌های آذربایجان عریان و عیان می‌کند.

جدای از تأثیرات میدانی و بین‌المللی قیام ضد آپارتایدی خرداد ۸۵ که بسیاری از واقعیت‌های جنبش ملی و ضد استعماری در آذربایجان جنوبی را عیان ساخت، مرزبندی تئوریک و مبارزاتی «اندیشه ایران شهری» و «وطن ملی آذربایجان» را به صورت کاملاً محسوسی در جامعه و تاریخ مبارزات آشکار کرد. قیام ضد آپارتایدی و ضد استعماری خرداد ۸۵ تعاریف، تحلیل و بنیان‌های تاریخی مبارزات سیاسی در ایران را بر روی میز مذاکره قرار داد.

جریان‌های سیاسی مرکزگرای ایران که در تبیین جهان‌بینی‌های تاریخی خود از قیام مشروطیت، قیام خیابانی و جنبش خلق مسلمان در راستای «اندیشه ایران شهری» تابلویی متفاوت ارائه می‌دادند، در بحث تحلیل قیام خرداد ۸۵ دچار تحول عمیقی شده و مجبور به تجدیدنظر در خصوص «مسئله آذربایجان» شدند؛ زیرا تا آن مقطع هر عنصر انقلابی و هر قیام بر خواسته از آذربایجان را تداوم مبارزات سرتاسری برای هواداران خود تبیین می‌کردند ولی بعد از قیام خرداد ۸۵، جزوات تئوریک تشکیلات‌های سرتاسری و نهادهای مطالعاتی نظام سیاسی حاکم بر ایران، سیر تکامل تاریخی و تقابل «اندیشه ایران شهری با اندیشه وطن ملی آذربایجان» را حس کردند.

قیام خرداد ۸۵ ملت آذربایجان تعاریف سنتی از صفر قهرمانی‌ها، صمد بهرنگی‌ها، مرضیه اسکویی‌ها را که تشکیلات‌های سرتاسری از آن‌ها ارائه می‌دادند به هم ریخت. به زبان ساده هر کدام از مبارزان تورک آذربایجانی و هر خیزش تاریخی در آذربایجان جنوبی خطوط و مرزبندی اندیشه ایران شهری با اندیشه وطن ملی آذربایجان را جدا، مرزبندی‌ها را مشخص تر و خون شهیدان قیام خرداد، این خطوط را چنان پررنگ کرد که نیروی سیاسی حرکت ملی آذربایجان با پرچم قیام خونین خرداد ۸۵ به تقابل «اندیشه ایران شهری - استعمار و فاشیسم ایرانی» رفته و در حال تکمیل پازل مقاومت ملی برای ساختن ملت نوین در آذربایجان جنوبی و شکستن گسست تاریخی خود می‌باشد.

محسن سعادت

باز خوانی دوباره

قیام ملی آذربایجان

ملی‌گرایان تورک در سطح جامعه و غیره ارزیابی کرد.

این اولین بار نبود که رسانه‌های مرکزگرا تورک های آذربایجان را تحقیر و مسخره می‌کنند. چرا تورک‌های آذربایجان در خرداد ۸۵ و با مشارکت بالا دست به تظاهرات گسترده زدند؟ چه عاملی باعث شد تا این دفعه همه‌ی شهرهای آذربایجان صحنه‌ی تظاهرات شود؟

اولین عاملی که باعث شد این قیام شکل بگیرد مقاومت چندروزه دانشجویان تورک در دانشگاه‌ها بود که توانست مردم را هم به خیابان‌ها بکشاند. برای همین است که تظاهرات سراسری چند روز بعد از واقعه‌ی روزنامه ایران اتفاق افتاد. اگر مقاومت و تداوم دانشجویان تورک در دانشگاه‌ها نبود انعکاس این تحقیر سیاسی نمی‌توانست در جامعه تأثیری داشته باشد.

برای همین است که رژیم بعد از سال ۸۵ کمر همت به قلع‌وقمع جنبش دانشجویی آذربایجان بست و نشریات و سازمان‌های دانشجویی آذربایجانی توقیف شدند.

شکاف ملی و شکست پروژه ایرانی‌ت هم یکی از دلایل به وجود آمدن قیام ملی خرداد ۸۵ بود. پروژه‌های که از زمان پهلوی اول شروع شده بود و

در تاریخ‌نگاری حرکت ملی آذربایجان، قیام ملی خرداد ۸۵ یکی از دوره‌های تاریخی ثبت‌شده است که می‌توان به‌صراحت از قبل و بعد آن به تحلیل این جریان سیاسی اجتماعی پرداخت. این قیام ملی و سراسری تورک‌های آذربایجان خرداد ۸۵ علیه راسیسم و تحقیر ذهنیت پانفارسیسم نقطه‌ی عطفی در تاریخ مبارزات این سرزمین است. بایستی این حرکت اجتماعی و سیاسی را از منظر جامعه‌شناختی و حتی روانشناسی اجتماعی بررسی کنیم تا به نتایج مطلوب برسیم.

اینکه بخواهیم قیام خرداد ۸۵ را تنها واکنش اجتماعی به یک کاریکاتور تحقیرآمیز تقلیل دهیم، نخواهیم توانست این واقعه را با تمام ابعادش تحلیل کنیم. تنها به خاطر یک کاریکاتور نبود که ده‌ها نفر کشته شدند و صدها نفر زخمی و زندانی.

باید ریشه‌های به وجود آمدن این اعتراض را بررسی کنیم و بعد از آن به پیام‌ها و نتایج این جنبش سیاسی- اجتماعی برسیم. چرایی قیام را می‌توان در فهرست‌هایی چون شکاف ملی در ایران، شکست پروژه ایرانی‌ت، خودآگاهی ملی تورک‌ها، اعتماد جامعه آذربایجان به خویش‌تن، نیاز جامعه به جنبشی مستقل از مرکز، تأثیر

با ادامه‌ی رژیم جمهوری اسلامی که میراث دار هویت ملی پهلوی‌ها بود به شکست انجامیده و شکاف ملی ایجاد شده بود. دیگر ساکنان این جغرافیای سیاسی خود را از لحاظ وطنی و تعریف هویت ملی ایرانی نمی‌دانستند و شعار ایران برای همه‌ی ایرانیان هم جوابگو نبود. مردم در ذهن خود تورک بودن و فارس بودن را جدا ساخته بودند و حول آذربایجان گرد هم آمده بودند.

یکی از دلایل این قیام تبدیل جریان فکری حرکت ملی آذربایجان به یک جریان سیاسی در کل آذربایجان است. هم‌اکنون حرکت ملی آذربایجان با اینکه سازمان‌دهی قانونی در این سرزمین ندارد اما به جرات می‌توان گفت که تنها جریان غالب و حاکم در این منطقه است؛ و این باعث شده است تا در شرایط حساس، قدرت بسیج (نه سازمان‌دهی) را به دست بگیرد. اگر از سال ۱۳۸۵ به عقب برگردیم پیشینه‌ی ۱۵ ساله برای فعالین ملی‌گرای تورک در آذربایجان خواهیم دید. از اوایل دهه هفتاد شمسی تأثیر ملی‌گرایان تورک رو به افزونی نهاده است.

در سیستم‌های سیاسی توتالیتر جوامع را کد و یا بسته هستند؛ اما هرازگاهی جامعه نیاز به یک جنبش اجتماعی دارد تا هستی و در حرکت بودن خود را به خود بیاوراند. اعتراضات خیابانی یکی از روش‌های جنبش اجتماعی است و آذربایجان با آغاز این حرکت‌های خیابانی جدا از مرکز به‌نوعی پیامی هم به تفکر مرکز‌گرایان داد. اعتراضات ملی آذربایجان در طول ۴۰ سال اخیر یا تحریف‌شده بود و یا مصادره؛ اما این بار آذربایجان با شعارهای آذربایجان محور و تورک‌گرا توانست حرکت مستقل از تهران را بنام خود ثبت کند.

خودآگاهی ملی تورک‌ها یکی دیگر از دلایل اصلی و مهم قیام ملی است. تورک‌های آذربایجان نزدیک ۸۰ سال است زیر سلطه‌ی ذهنیت پانفاریستی مبارزه‌ی بودن می‌دادند. این مبارزه‌ی مدنی و تدافعی بعد از سال‌های ۷۰ ابعاد تازه‌ی برای خود گرفت و توانست در سطح جامعه خودآگاهی ملی را ارتقا بخشد. فعالیت فعالین ملی‌گرای تورک در طول این سال‌ها باعث به وجود آمدن روح ملی در آذربایجان شده بود.

بی‌شک یکی از نتایج این قیام گسترش احساسات هویت خواهانه تورکی در بین توده‌ها بود. جوانانی که هنوز در سنین ۱۹-۱۷ ساله بودند با دیدن این حوادث در جستجوی هویت ملی و فردی خود به‌سوی حرکت ملی آذربایجان آمدند و ما بعد از خرداد ۸۵ شاهد حضور گسترده جوانان در بطن حرکت ملی هستیم.

سازمان‌های سیاسی و اجتماعی برای نشان دادن قدرت خود هرازگاهی به توده‌ها نیاز دارد. احزاب سیاسی و سندیکاها برای تحت تأثیر قرار دادن و قدرت چانه‌زنی و آوردن فشار به اقتدار از حضور گسترده خیابانی طرفداران خود استفاده می‌کنند. قیام خرداد هم با اینکه خودجوش بود به‌نوعی هم به قدرت حرکت ملی آذربایجان اشاره‌ای می‌کرد؛ اما حرکت ملی آذربایجان از این قدرت خود نتوانست برای چانه‌زنی و فشار بر رژیم استفاده کند.

امسال سیزدهمین سالگرد قیام ملی آذربایجان است. اینکه در طول این ۱۳ سال ما شاهد چنین اعتراضاتی در سطح آذربایجان نبوده‌ایم (البته اعتراضات به خشک شدن دریاچه اورمیه و فتیه را مستثنا می‌کنیم) خود سؤالی است که فعالین ملی آذربایجان بایستی از خود بپرسند. به نظر می‌رسد بعد از خرداد ۸۵ شکاف‌های سیاسی درون حرکت ملی آذربایجان هم عمیق تر شد و ما نتوانستیم از این واقعه تاریخی برای اتحاد درونی حرکت ملی گامی برداریم.

د - قوشا چایلی

قوشا چای در خرداد ۸۵

به خود شهر نبود و روستاها و حتی شهرهای اطراف را تحت تأثیر خود قرار داده بود. روح ملی در غرب آذربایجان به دلایل مختلف در سطح بالایی بوده است و در این بین قوشاچای، جایگاه ویژه‌ای دارد.

آن روزها جنبش دانشجویی آذربایجان در نبود تشکیلات‌های قوی به صورت شبکه‌ای، بخش بزرگی از مدیریت حرکت را بر عهده داشت و به حق موتور حرکت ملی آذربایجان بود. باری را که می‌بایستی تشکیلات‌های سیاسی بر عهده بگیرند جنبش دانشجویی بر عهده داشت و تا حد توان به خوبی از عهده‌ی این کار برآمد. با شروع روند تشکیلات محوری، به درستی کار سیاسی که با آرمان‌گرایی دانشجویی سنخیتی نداشت بر عهده‌ی تشکیلات‌ها گذاشته شد اما متأسفانه جنبش دانشجویی پویایی گذشته را ندارد و این مسئله فقط مختص آذربایجان نیست و مسئله‌ای سرتاسری در ایران می‌باشد.

تقویم ۲۲ اردیبهشت سال ۱۳۸۵ شمسی را نشان می‌دهد؛ روزنامه ایران ارگان رسمی حکومت، کاریکاتوری در تحقیر تورکان به قلم مانا نیستانی درج می‌کند. کاریکاتور حاوی نگاه راسیستی راقم و روزنامه حاکمیتی ایران است که به شیوه‌های

بعد از نمایش‌های فوق‌العاده‌ی ملت تورک آذربایجان در گردهمایی‌های قلعه بابک، حاکمیت، با تمام توان به هر وسیله‌ای مانع تجمع گسترده‌ی ملت آذربایجان شده و عملاً این تاکتیک حرکت ملی به شکست کشیده شده بود. مراسم‌های سالگرد ستارخان شاهد عکس‌العمل فعالین و هشدار به حاکمیت بود که اگر اجازه‌ی تجمع در کوه (قلعه بابک) را ندهید آن را به خیابان‌ها خواهیم کشاند. (داغا مانع اولساز، داماد چینخاجاییق) اما حاکمیت این هشدار را جدی نگرفت و همچنان بر سرکوب ادامه داد.

در آن ایام احساسات ملی در هر مراسمی قلیان می‌کرد اما نبود وسایل ارتباطی به شکل امروزی مانع تکثیر این وقایع می‌شد. در قوشاچای فعالین شب و روز در تکاپو بودند و هر فرصتی را برای بیداری ملی همشهریان خود، غنیمت می‌شمردند. آنان با برگزاری مراسم روز طبیعت، پخش سی دی و کتابچه‌ها، برگزاری جلسات هفتگی، نمایشگاه‌های کتاب، برگزاری کلاس‌های آموزش به زبان تورکی و دیوان‌نویسی جانانه در مقابل آسمیلاسیون پمپاژ شده از مرکز و نیز اقدامات گروه‌های تروریستی کرد مقابله می‌کردند. گستره‌ی فعالیت ملی در قوشاچای محدود

مختلف راه‌های مقابله با تورکان را در قالبی مستهجن و کثیف به تصویر کشیده است. جنبش دانشجویی در تهران و آذربایجان به این مسئله عکس‌العمل نشان می‌دهد اعتراضات دانشجویی در دانشگاه‌ها به نظر فعالین کافی نبوده و می‌بایستی جوابی درخور و گسترده به این عمل راسیستی داده شود. به دلیل نبود مرکزیت واحد و مدیریت شبکه‌ای جنبش دانشجویی، خیابانی کردن حرکت یک هفته بعد از درج کاریکاتور استارت می‌خورد.

خوی اولین شهری بود که شاهد اعتراضات خیابانی در ۳۱ اردیبهشت بود. یک روز بعد یعنی روز اول خرداد ۱۳۸۵ تبریز تاریخی نوشت که با هیچ پاک‌کنی نمی‌توان آن روز را از کتاب تاریخ پاک کرد. تبریز خروشید. تبریز بر بی‌عدالتی، نگاه راسیستی و شوونیستی حاکم عصیان کرد. عصیانی که لرزه بر اندام تهران انداخت. عصیانی از جنس بازگشت به خویشتن. حجم حضور مردم چنان گسترده بود که مرکز نشینان را دچار شوک کرده بود. اینترنت و تمامی ارتباطات تلفنی قطع شد. حاکمیت به گمان خود می‌خواست از تسری اعتراضات به دیگر شهرها جلوگیری بکند اما غافل از این بود که بیداری ملی به‌واسطه‌ی فعالیت شبانه‌روزی فعالین در تمام آذربایجان گسترش پیدا کرده است و این‌گونه موانع در حرکت دیگر شهرها تأثیری نخواهد داشت.

فعالین قوشاچای از عزم حرکت ملی در خیابانی کردن حرکت به‌خوبی آگاه بودند و برای محقق شدن این امر راه‌های متفاوتی را آزمودند. دستگیری‌ها قبل از خیابانی شدن حرکت در قوشاچای شروع شد. البته تلاش نیروهای امنیتی برای دستگیری بیشتر فعالین موفقیت‌آمیز نبود. فعالین اقدام به امضای تومار علیه روزنامه کردند که دخالت نیروهای امنیتی را به دنبال داشت. بیش از هزار اعلامیه‌ی فراخوان برای روز دوم خرداد قبل از پخش توسط نیروهای امنیتی مصادره شد. تفتیش خانه‌ها و بازداشت‌ها ادامه داشت تا شاید از خیابانی شدن حرکت در قوشاچای جلوگیری شود. تفتیش خانه‌ها بیشتر صوری بود و در حقیقت برای کارگذاری میکروفن

برای شنود بود؛ زیرا بعد از تفتیش و رفتن مأمورین، اهالی خانه بی‌درنگ در مورد آنچه مأمورین نتوانسته‌اند در خانه بیانند صحبت می‌کنند غافل از اینکه مأمورین بیرون خانه همه‌ی صحبت‌ها را شنود می‌کنند. وقتی عزمی برای انجام کاری جرم شود موفقیت حتمی است. آنچه را که فعالین نتوانسته بودند با پخش فراخوان انجام دهند به‌صورت زبانی انجام دادند. روز اول خرداد آن جمله‌ای که در خیابان‌ها بین مردم به تکرار گفته می‌شد این بود: «فردا ساعت پنج، خیابان امام» هر عابری که یک خیابان را طی می‌کرد شاید بیش از ده بار این جمله را از رهگذران (فعالین) می‌شنید.

روز دوم خرداد فرارسیده است. شهر، ساعات سکوت قبل از طوفان را سپری می‌کند. تلاش‌های حاکمیتی برای جلوگیری از خیابانی شدن اعتراض ادامه دارد. با نزدیک شدن به ساعت پنج پیاده‌روهای خیابان امام، شاهد تراکم بیشتری می‌شود. تراکمی که معمولاً در روزهای عید شاهد آن هستیم. نیروهای سرکوب هم بالباس شخصی در خیابان حضور دارند. همه منتظرند که استارت اعتراض کلید بخورد. سه تن از فعالین که به دلایلی از آوردن اسمشان معذورم روبروی هتل برنجیان وارد خیابان می‌شوند. «هارای هارای من تورکم» این اولین شعاری است که سر داده می‌شود. مردم منتظر در چشم بر هم زدنی وارد خیابان می‌شوند و مجال برای سرکوب را از بین می‌برند. خیابان امام مملو از جمعیت است؛ تاریخ قوشاچای چنین جمعیت معترضی را در تاریخ خود ندیده است.

فریاد بلند دادخواهی و حق‌طلبی مردم تورک قوشاچای طنین‌انداز می‌شود. حرکت خیابانی به چهارراه می‌رسد و وارد خیابان ۱۷ شهریور و شهدا می‌شود. سرتاسر خیابان شهدا تا چشم کار می‌کند مملو از مردم است. شعاری خاص از طرف بخشی از جمعیت داده می‌شود که تابه حال این شعار را نشنیده‌ام «آنا تومروس آنامدیر- ده ده قورقود آتام دیر» وقتی ملتی فضا برای تبلور خواسته‌هایش پیدا می‌کند شعارها و زمزمه‌های تنهایی خود را به نمایش می‌گذارد چنانچه

سرودهای خوانده شده در حرکت اعتراضی خرداد رنگ و بوی تازه‌ای داشتند. حرکت اعتراضی در مقابل بانک ملی به کار خود پایان می‌دهد؛ اما آنانی که دیر به حرکت پیوسته‌اند باز حرکت خود را در خیابان امام ادامه می‌دهند.

روز سوم خرداد فرامی‌رسد. تعداد بازداشتی‌ها فزونی گرفته است. زندان مرکزی شهر و بازداشتگاه ستاد مرکزی نیروی انتظامی مکان‌هایی هستند که بازداشت‌شدگان در آنجا نگهداری می‌شوند. حرکتی خودجوش در بعدازظهر روز سوم خرداد شکل می‌گیرد شعار غالب در این راهپیمایی اعتراض شعار «ؤلدو وار - دؤندو یوخ» می‌باشد حرکت اعتراضی در محله‌ی خالصه و ضلع شرقی پارک معلم با خودروی سپاه مواجه می‌شود. بلندگوی خودرو برای در سایه قرار دادن شعارهای سر داده شده اقدام به پخش سرودهای فارسی با صدای بلند می‌کند. مردم معترض با هل دادن خودرو موجب فرار سرنشینان خودرو می‌شوند. درگیری‌های جسته گریخته‌ای در خیابان‌های اطراف پارک و نیز خود پارک با نیروی انتظامی روی می‌دهد. نیروهای انتظامی که خود نیز از توهین صورت گرفته ناراضی‌اند شدت عمل کمتری نشان می‌دهند و از طرفی حجم گسترده‌ی معترضین امکان سرکوب را گرفته است. سپاه با فراخوان معلمین بسیجی و اعضای محلی بسیج در مصلا و خود سپاه سعی در سازمان‌دهی این نیروها برای مقابله با معترضین دارد. بسیجیان از این کار طفره می‌روند و سخنان سخنرانی را که بسیجیان را ترغیب به مقابله فرامی‌خواند را در بین خود به باد انتقاد می‌گیرند. سپاه ناگزیر بسیجیان روستاها را برای سرکوب فرامی‌خواند اما بسیجیان روستاها نیز حضور کمتری در شهر پیدا می‌کنند. لازم به ذکر است که بعضی از روستاهای قوشاچای نیز صحنه اعتراض بود و روحیات ملی مختص به شهر نبوده و نیست. بعدها خبر می‌رسد سه تن از سپاهیان اهل قوشاچای به علت نافرمانی و معترض بودن به روند راسیستی حاکم، از سپاه اخراج می‌شوند.

حرکت‌های اعتراضی اهالی قوشاچای بدون هیچ خشونت‌ای از طرف معترضین برگزار شد. شیشه‌ای نشکست، خودرویی آسیب ندید و بخصوص در روز اول خونی از دماغ کسی جاری نشد. حرکتی مدنی، مسالمت‌آمیز و بدون خشونت و فقط معطوف به سیاست‌گذاری‌های مرکزگرایانه‌ی راسیستی شکل گرفت. حرکت‌های این‌چنینی تهدید جدی از طرف حاکمیت تلقی می‌شود زیرا توجهی برای سرکوب وجود ندارد.

حاکمیت خواهان به خشونت کشیده شدن اعتراضات برای به دست آوردن دستاویزی برای سرکوب بود. در این راستا در خیابان شهدا نزدیکی‌های راسته‌بازار عوامل دولتی با ریختن مقداری بنزین به جوی آب‌آتش زدن آن سعی در توجیه سرکوب و بدنام کردن حرکت اعتراضی داشتند.

بیش از سی نفر در زندان مرکزی شهر (کلانتری ۱۱) نگهداری می‌شوند. بازداشت‌شدگان فضای زندان را با سردادن شعارها و سرودهای ملی به فضایی ملی تبدیل می‌کنند. زندانیان دیگر بندها که به‌واسطه‌ی حضور فعالین ملی و شعارهایی که می‌شنوند هیجان‌زده در فرصت‌های کوتاه از اوضاع بیرون زندان خبر می‌گیرند. حاکمیت در مانده از چگونگی رفتار با فعالین داخل و جو ملتهب بیرون زندان نمی‌تواند آن‌گونه که می‌خواهد اوضاع را مدیریت کند. فعالین بیرون زندان و نیز خانواده‌های بازداشت‌شدگان با تجمع در مقابل زندان خواهان آزادی دستگیرشدگان هستند. در داخل زندان هم مأمورین نمی‌توانند مانع حرکت‌های اعتراضی شوند و به‌ناچار بعد از یک هفته بازداشت‌شدگان آزاد می‌شوند. فعالین به ناحق با احکامی چون جریمه و زندان روبرو می‌شوند. صحنه‌ی دادگاه و دفاعیات فعالین برگ زرینی بر عملکرد فعالین ملی قوشاچای بود چراکه در این دادگاه جای متهم و قاضی عوض شده بود و فعالین در جواب سؤال قاضی که می‌پرسید چرا در اعتراضات شرکت کردید؟ با سؤال فعالین از قاضی مواجه می‌شد که چرا شما آقای قاضی در اعتراضات شرکت نکردید؟ و دفاعیات فعالین جو دادگاه را نیز بمانند جو بازداشتگاه به جوی مقاومت محورانه تبدیل کرد.

یکی از شگردهای استعمار پاک کردن حافظه‌ی تاریخی ملت مستعمره است. ملتی که تاریخ خود و بخصوص تاریخ مبارزاتی خود را فراموش کند مجبور به تن دادن به مصائبی است که قبلاً در تاریخ تجربه کرده است. اگر امروزه شاهد تیلور شور و شعور ملی در بین آذربایجانیان و نیز دیگر تورکان ساکن ایران هستیم حاصل فداکاری‌های فعالین ملی در این عرصه است.

حرکتی که به دلیل تهی شدن نیروهای ملی با قتل عام ۱۳۲۵ به ناچار با آزمایش و خطا پیش رفته است، امروزه صاحب تجربه‌ی کافی برای ورود به عرصه‌ی سیاسی به شکل نیرومند است. تجربیات ۲۰ ساله‌ی اخیر بسیار ارزشمند هستند زیرا این سال‌ها مملو از خطاها و دستاوردهای زیادی است. با حفظ حافظه‌ی تاریخی مان و درس گرفتن از گذشته، آینده‌ای را ترسیم خواهیم کرد که سعادت ملتمان را فراهم کند.

Eldar Qaradağlı

GADTB Başqan yardımcısı

Azərbaycan Türklüyünün Tarixinə Düşən “HARAY-HARAY MƏN TÜRKƏM” Ayaqlanması!

“2006 may/1385 Xordad ayaqlanması” heç şübhəsiz ki, “Güney Azərbaycan Türk Cümhuriyyəti”nin qurulmasına yönəlik təməl günlərindən biri kimi tariximizin qızıl fonduna düşəcəkdir. Xordad ayaqlanmasında kimlik xarakteri sərgiləyən Azərbaycan Türk Millətinin yüksək iradəsi və çağdaş Türk kimliyi bir daha özünü göstərmiş oldu. Kütləvi qapsamda ortaya çıxan sloqanların tanıtım amacı yalnız Güneyin və İran adlanan dövlətin içində qalmayıb, həm də Türk Dünyasının və hətta küresəl siyasi-strateji mərkəzlərinə qədər yol tapmış oldu. Başqa anlamıyla, “Haray-haray mən Türkəm!” hayqırtısı bütün dünyaya səslənən bir ulusun qurtuluşçu inamının göstəricisinə çevrildi.

Xordad ayaqlanmasının ortaya qoyduğu ulusal söyləmin zamana və məkana sığmayan gücü Azərbaycan Milli Hərəkatının tutduğu yolu aydınladan bir işıq oldu. Güney Azərbaycanın 10-larca böyük-küçük şəhərini panfarsçı faşist rejimi qarşısında tək ürək, tək bilək, tək ağız edən milli ayaqlanmanın kimlik tanıtımı bu gerçəyi aydınca ortaya qoydu ki, 100 illik farslaşdırma strategisi Türk millətinin gücü qarşısında yetərsiz qalmışdır.

Yaxın tarixə görə, keçmiş 100 il içində Azərbaycanın güneyində 4 böyük milli hərəkat baş vermişdir. Ancaq türkçülük bağlamında yetərsiz qalmış bu dörd milli hərəkatın küçük-böyükliyinə baxmayaraq, ülküsel baxımdan heç biri **may/xordad** ayaqlanması qədər “Azərbaycan Türk Milləti” üçün yolaçıçı olmamışdır. Elə buna görədir ki, **may/xordad** ayaqlanması Türk Qacar dönməindən sonra Güney Azərbaycanda ulusal kimlik uğrunda mübarizənin ən dərin bir göstəricisi olaraq qurtuluşa qoşan ulusumuz başlanğıcı olmuşdur.

May/xordad ayaqlanmasıyla doğulan yeni türkçü qurşağın yetginlik çağı yavaş-yavaş gözə gəlməkdədir. Farsçı rejimin ən böyük qorxusu olan türkçü yeniyetmə kəsimin milli-siyasi alana girməsilə Azərbaycanın xordadda kilidlənən qurtuluş savaşı çox az bir zaman içində sonuca varacaqdır. Çünki may/xordad yetişmələrinin duru düşüncəsi, türkçü dünyagörüşü və Azərbaycan türklüyünə biranlımlı olaraq bağlılığı ilə Türk düşmənlərinin sızma dəlikləri daha da daralacaqdır. Bu işə ən ufaq özgə yönlərə bürünmədən Güneyin ulusal davasına yeni-yeni dərin ülkülər bağışlayacaqdır.

“Haray-haray mən Türkəm!” hayqırtısı Azərbaycan türklüyünün tükənməz torpaq sevgisini, vətən nisgilini bütün dərinliylə göstərmiş oldu. Milyonlarca Türkün kimlik harayındakı yaşam fəlsəfəsinin doğmalığı bütün saxta və qondarma kimlik yamsılamalarını darma-dağın etdi!

“Haray-haray mən Türkəm!” ayaqlanmasıyla İsmayıl Kaspıralının “Dildə, Düşüncədə, İşdə Birlik”, ulu öndər Ə. Elçibəyin isə dildə, düşüncədə, davranışda “Bütövləşmə, Millətləşmə, Dövlətləşmə!” devizləri ap-aydın üzə çıxaraq, aşağıdakı ilkələr özətində gerçəklik tapdı:

- Vətən anlayışımız bütünləşdi!

Güney Azərbaycanın bir həftəlik ulusal ayaqlanması yurdumuzun böyük-küçük bütün bölgələrini birləşdirərək Vətən anlayışımızı bütövləşdirdi və bununla da millətləşmə sürətimizin özül daşlarından birini ortaya qoydu.

- El Gücü Sel Gücü, Qurtuluşun Öncüsü!

Milyonlarla Türkün tək bir ağızdan ulusal sloqanlar sərgiləməsi El gücünün sel gücü, qurtuluşun öncüsü! olmasını göstərərək aydınlaşdırdı ki, panfarsizm bu güc qarşısında duruş gətirə bilməz.

- Azəri uydurmasına qarşı gerçək Türk kimliyi!

Əsil Türk kimliyinin yuxudan oyanmasıyla farsçı-rusçu azəri-mazəri projesi yoxa çıxma yoluna düşdü. Farsçı rejimin Güneydə yola saldığı qondarma azəri kompanyası öz başına yıxıldı. Millət tək səs olaraq özünə “Nə mutlu Türküm!” deyərək meydanlara çıxdı.

- Azərbaycan qutsal Türk vətənidir!

“Haray-haray mən Türkəm!” fəlsəfəsi Azərbaycanın qutsal bir Türk vətəni olduğunu bir daha qanıtladı. Xordad ilə yetişən gənc türkçü kəsimin sonralar ortaya qoyduğu “Güney Azərbaycan İran deyil!” sloqanı dünyanın ən ünlü mediya orqanlarında Azərbaycanın Türk ölkəsi olduğunu göstərdi.

- Azərbaycanın ulusal qurtuluşu soyköünə bağlıdır!

May ayaqlanmasında bir daha bəlli oldu ki, ulusu bir arada tutan ulusal kökdür. Ulusal kökünü dərk etməkdən yoxsun toplumların qurtuluş yolu bağlı olar.

- Azərbaycan həm də Güney batı Türkidandır!

“Haray-haray mən Türkəm!” hayqırtısı açıq-aydın irəli sürdü ki, Azərbaycan həm də Türk Dünyasının Güney batı Türkidandır.

- Azərbaycan mərkəzli türkçü düşüncə!

Milli-siyasi açıdan may/xordad ayaqlanması “İran mərkəzli farsçı düşüncə”yə qarşı “Azərbaycan mərkəzli türkçü düşüncə”ni irəli sürdü. Bu isə Güneyin istiqlalçı gələcəyinin ulusal ülküs olaraq Azərbaycan Milli Hərəkətinə yön verdi.

- Oğuz türklüyünün birliyi!

“Haray-haray mən Türkəm!” cəsarətinin ardınca milyonlarla insanın “Təbriz-Bakı-Ankara, biz hara Farslar hara!” yön bəlihtici süarı millətimizin farsçılıqdan nifrətini, iranilikdən biganəliyini və öz doğma türklüyünə (boyköünə - Oğuz) bağlılığını göstərmiş oldu.

- *Təbriz Mərkəzli Bütöv Azərbaycan!*

“Azərbaycan bir olsun, mərkəzi Təbriz olsun!” Urmuda, Ərdəbildə, Tehranda, Həmədanda, Marağada, Sulduzda, habelə bir az sonra işə Bakıda və bir çox ölkələrdə səslənilən ən aparıcı birlik və bütövlük şüarına çevrildi.

- *Ölüm olsun faşizmə!*

“Ölüm olsun faşizmə!” sloqanı açıq-aydın göstərdi ki, Azərbaycan Türk ulusu modern, çağdaş, demokratik və laik bir yol tutaraq öz gələcəyini bəlli etmişdir.

- *Ya Qarabağ, Ya Ölüm!*

Məzlum və sahibsiz Qarabağa ən içdən yanan Güney Azərbaycandır! Çünkü işğalın mahiyyətini işğal içində olan bir toplum daha dərinləndirən anlayar. Quzey qədər Güney də Qarabağın oduna yanıb-alışır. Elə ona görə idi ki, May ayaqlanmasında gündəmdən düşməyən ən kəskin şüarlarda biri “Ya Qarabağ, Ya Ölüm” şüarı oldu.

- *Torpaqdan pay olmaz!*

Azərbaycanın batı bölgələri gəlmələrin tamahına uğramış durumdadır. Onlar, Türk millətinin qonaqsevərliyindən, barışdan yana olduğundan su-istifadə edərək Urmu və başqa şəhərlərimiz üzərində xulya peşinə düşmüşdülər. May ayaqlanması göstərdi ki, kimsə Türk Beşiyi olan Urmuya göz dikərsə gözü çıxar! Urmu və Azərbaycanın batısı əzəldən bəri Türk torpağı olmuş və olmaqda da qalacaqdır.

- *Rus-Fars-Erməni, Türkün eski düşməni!*

May ayaqlanmasının ən təməl şüarlarından biri “Rus-Fars-Erməni, Türkün eski düşməni!” oldu. Sözsüz ki, keçmişdən bugünədək sürən bu tək yönlü düşmənçiliyin insancıl açıqlaması yoxdur. Tarix boyu Türklərin bu üç millətə etdiyi yaxşılıqım başqa bir örnəyi yoxdur. Ancaq göründüyü kimi Rus-Fars-Erməni birliyi Türklərin yox olmasını özlərinə məqsəd qoymuşlar. Elə buna görədir ki, May ayaqlanmasında “Rus-Fars-Erməni, Türkün eski düşməni!” söyləmi millətin ağızından əksik olmadı.

- *Rejimin basqılarına qarşı Demokratik, Laik, Çağdaş Hərəkət!*

May ayaqlanmasında onlarca milli şəhid, yüzlərcə yaralı, minlərcə tutuqlu oldu. Ancaq Azərbaycan Türk Millətinin hər hansı qeyri-demokratik davranışı ortaya çıxmadı. Farsçı rejimin Azərbaycan Milli Hərəkətini qeyri-demokratik yollara sürükləmə çabaları ardı-ardına yoxa çıxdı. Millət öz nəcabəti və yılmaz cəsəreti ilə vəhşi bir fundamentalist-şovinst rejim qarşısında inanılmaz dözümlü və çağdaşlıq ortaya qoyaraq Türk düşmənlərini psixoloji çöküşə uğrattı.

- *Və bir çox özəl ilkələr...*

Bu üzdən “Haray-haray mən Türkəm!” ayaqlanması Azərbaycan Türkünün ulusal qurtuluş yoluna hər zaman işıq saçan sönməz fənər kimi parıldayacaqdır. Çox uzaqda olmayan Quzey üçün 17 Noyabr – Milli Dirçəliş Günü (1988) nədirsə, May/Xordad – Türkçülük ayaqlanması günləri də Güney üçün elə odur. “Milli Dirçəliş Günü” Quzeyimizi istiqlalə apardısı, May/ Xordad – “Haray-haray mən Türkəm!” ayaqlanması da Güneyin yolunu istiqlalə daşımaqda olan gündür.

